

2. Brödel R. Lebenslanges Lernen. *Handbuch der Erziehungswissenschaft. Erwachsenenbildung. Weiterbildung. Schöningh*. Paderborn, 2011. 236 s.
3. Filla W. *Erwachsenenbildung in Europa. Skriptum Deutschland*. Wien, 2009. 70 s.
4. Heimlich U., Behr I. *Inklusion von Menschen mit Behinderung in der Erwachsenenbildung*. Wiesbaden, 2011. S. 813–826.
5. Krabbe W.R. *Gesellschaftsveränderung durch Lebensreform. Strukturmerkmale einer sozialreformerischen Bewegung im Deutschland der Industrialisierungsepoche*. Göttingen, 1974. 224 s.
6. Langewiesche D. Die Gewerkschaften und die kulturellen Bemühungen der Arbeiterbewegung in Deutschland und Österreich (1890er bis 1920er Jahre). *Internationale wissenschaftliche Korrespondenz zur Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung*. Berlin, 1982. H. 1. S. 1–17.
7. Schütz M. Flexibel im Berufsleben. *Frankfurter Rundschau*. – Frankfurt-in-Main, 2015. H. 4. S. 16–31.
8. Seitter W. *Geschichte der Erwachsenenbildung. Eine Einführung*. Bielefeld, 2007. 200 s.
9. Wolf G. Zur Konstruktion des Erwachsenen. *Grundlagen einer erwachsenenpädagogischen Lerntheorie*. Wiesbaden, 2011. 54 s.

УДК [94(477):37.091.33-027.23]:005.336.4 (71)

Вовк Мирослава Петрівна – доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, головний науковий співробітник відділу теорії і практики педагогічної освіти імені І. Зязюна Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України

ORCID ID 0000-0002-9109-9194

E-mail: miravovk79@gmail.com

Машкова Інна Миколаївна – старший викладач кафедри іноземних мов факультету фінансів ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені В. Гетьмана»

E-mail: inna_dragon@ukr.net

КАНАДСЬКИЙ ДОСВІД УКРАЇНОЗНАВЧОЇ ОСВІТИ: МОЖЛИВОСТІ КОНСТРУКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ОСВІТНІЙ ПРАКТИЦІ

Анотація. Проаналізовано методологічні орієнтири екстраполяції конструктивного досвіду українознавчої освіти у шкільництві Канади, з-поміж яких виокремлено методологічні підходи: аксіологічний, культурологічний та мультикультурний. Визначено дидактичні принципи, на яких ґрунтується творче використання прогресивних ідей і надбань педагогів українознавців Канади кінця ХХ –

початку XXI ст. у вітчизняній освіті. Запропоновано науково-методичні рекомендації для студентів педагогічних і філологічних спеціальностей та вчителів українознавчих дисциплін. Здійснено прогностичне обґрунтування творчого використання конструктивних досягнень канадських українознавців у науково-освітньому просторі України на різних рівнях – на законодавчо-нормативному, організаційно-педагогічному та шкільному.

Ключові слова: українознавча освіта; аксіологічний, культурологічний та мультикультурний підходи; дидактичні принципи; персонологія; освітньо-наукове середовище; екстраполяція.

Vovk Myroslava – Doctor of Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Chief Researcher of the Department of Pedagogical Training Theory and Practice named after I. Ziaziun, the Institute of Pedagogical and Adult Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

ORCID ID 0000-0002-9109-9194

E-mail: miravovk79@gmail.com

Mashkova Inna – Senior University Teacher of the Foreign Languages Chair of the Finance Faculty of the Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

E-mail: inna_dragon@ukr.net

THE POSSIBILITIES OF CONSTRUCTIVE APPLYING CANADIAN EXPERIENCE IN UKRAINIAN STUDIES FOR UKRAINE'S EDUCATIONAL PRACTICE

Summary. In this article the authors determine the methodological approaches (axiological, culturological and multicultural) used to generalize the ideas and cultural and educational heritage of Ukrainian Canadian educationalists in the development of Ukrainian studies in Canada. Some didactics principles are highlighted being the basis of the creative possibilities of using progressive experience and ideas of Canadian specialists in Ukrainian studies (the end of XX – the beginning of XXI century) in present-day Ukraine's educational practices.

Efforts and attempts of Ukrainian-Canadian educationalists resulted in high quality Ukrainian-language learning programs and methodology through the cooperation of talented scientific and practical educational staff applying new innovative technologies; due to the Ukrainian Diaspora activities and federal government support it is in Canada where Ukrainian-language studies are realized in the most effective way.

Canadian multiculturalism can be considered a basic feature of Canadian society, Canadian essence, the basis of Canadian identity, since it unifies its communities into one unit. The authors consider schooling to be an important factor of Ukrainian Diaspora self-identification and activities in Canada that promotes forming and maintaining national identity of new generations of Ukrainians abroad as an integral part of active Ukrainians worldwide and emphasize the prospective of the positive experience of multicultural education in Canada and their implementation into multicultural nations' education systems.

The authors present some scientific and methodological recommendations dedicated to the students specializing in pedagogy and philology and to the teachers of Ukrainian studies, and based on the described approaches and principles. The prognostic argumentation for creative applying constructive achievements of Canadian specialists in Ukrainian studies is substantiated at different levels of Ukraine's scientific and educational environment – in schools, at organizational and pedagogical and legislative levels.

Key words: *education in Ukrainian studies; axiological, culturological and multicultural approaches; didactics principles; personology; educational and scientific environment; extrapolation.*

Вовк Мирослава Петровна – доктор педагогических наук, старший научный сотрудник, главный научный сотрудник отдела теории и практики педагогического образования имени И. Зязюна Института педагогического образования и образования взрослых имени Ивана Зязюна НАПН Украины

ORCID ID 0000-0002-9109-9194

E-mail: miravovk79@gmail.com

Машкова Инна Николаевна – старший преподаватель кафедры иностранных языков факультета финансов ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет имени В. Гетьмана»

E-mail: inna_dragon@ukr.net

КАНАДСКИЙ ОПЫТ УКРАИНОВЕДЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ: ВОЗМОЖНОСТИ КОНСТРУКТИВНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ В ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПРАКТИКЕ

Аннотация. Проанализированы методологические ориентиры экстраполяции конструктивного опыта украиноведческого образования в школьной системе Канады, среди которых выделены методологические подходы: аксиологический, культурологический и

поликультурный. Определены дидактические принципы, на которых базируется творческое использование прогрессивных идей и достижений педагогов украиноведов Канады конца XX – начала XI столетия в современном отечественном образовании. Предложены научно-методические рекомендации для студентов педагогических и филологических специальностей и учителей украиноведческих дисциплин. Осуществлено прогностическое обоснование творческого использования конструктивных достижений канадских украиноведов в научно-образовательном пространстве Украины на разных уровнях – на законодательно-нормативном, организационно-педагогическом и школьном.

Ключевые слова: *украиноведческое образование; аксиологический, культурологический и поликультурный подходы; персонология; образовательно-научная среда; экстраполяция.*

Канадська освіта визнається освітянами, науковцями однією з найкращих в усьому світі, що пов'язано насамперед з якістю професійної підготовки вчителів, формуванням їх професійних компетентностей, зорієнтованістю на їх професійне самовдосконалення упродовж життя, постійне дієве бажання співпраці та обміну досвідом, а також з розвитком полікультурної компетентності педагогічних кадрів, що зумовлено з державним вектором урегулювання освітньої сфери – підтримкою багатомовності та мультикультурності. Відповідно виникає необхідність дисемінації канадського досвіду українознавчої освіти з метою переосмислення і упровадження конструктивних надбань, ідей канадських українознавців в умовах сучасної вітчизняної освіти.

Досвід українознавчої освіти у школах Канади є цінним для України насамперед у контексті з позиції утвердження культуровідповідності і полікультурності в освітньо-науковому середовищі, упровадження компетентнісного навчання, посилення якості підготовки педагогічних кадрів, активізації міждисциплінарного вивчення мови, літератури, культурних традицій тощо, взаємодії в системі «школа – батьки – громада», що є ключовим пріоритетом реалізації Концепції «Нова українська школа» [6].

Серед вітчизняних і канадських українознавців питаннями застосування канадського досвіду в українському освітньому просторі займається С. Пономаревський [7], І. Кобель [2] ті ін. Канадські науковці-практики О. Білаш і Р. Бедрій [1] аналізують теоретичні та практичні надбання співвітчизників-педагогів з позиції можливостей їх використання українськими освітянами. Проте цей напрямок дає простір для подальших досліджень, оскільки співпраця у цій сфері почала розвиватися інтенсивніше протягом останнього десятиліття.

Мета статті полягає в обґрунтуванні можливостей конструктивного використання канадського досвіду українознавчої освіти в освітньо-науковому просторі України; представлення науково-методичних рекомендацій щодо упровадження прогресивних ідей канадських українознавців на різних рівнях. У контексті реалізації означеної мети доцільно використати загальнонаукові (аналіз і синтез) та конкретно-історичні (діахронічний та синхронічний) методи та метод наукової екстраполяції.

У контексті прогностичного обґрунтування можливостей екстраполяції цінного досвіду організації українознавчої освіти у «рідних» і двомовних школах Канади необхідно означити *методологічні орієнтири, які визначають векторність використання канадських здобутків освітян, науковців-українознавців*. Аксиологічний, культурологічний та мультикультурний (полікультурний) підходи дозволили узагальнити ідеї та культурно-освітню спадщину українських канадських освітян у взаємозв'язках з реаліями державної політики полікультурності канадського суспільства, цілісно охарактеризувати різні аспекти діяльності двомовних і «рідних» шкіл у Канаді. Водночас означені методологічні орієнтири дозволяють визначити підґрунтя творчого використання канадського досвіду організації українознавчої освіти в українському освітньому просторі. *Аксиологічний підхід* зумовлює збереження протягом більше, ніж століття традиційних етнонаціональних цінностей та збагачення їх під впливом інших культур, що є характерною рисою української діаспори Канади, як і ціннісно орієнтоване навчання і виховання в українознавчій освіті країни. *Культурологічний підхід* в українознавчій освіті Канади полягає у реалізації світоглядного впливу українознавчих дисциплін на розвиток учнів, їх батьків, самих учителів, інших членів спільноти на різних рівнях соціокультурного середовища. *Полікультурний підхід* в українознавчій освіті дозволяє прослідкувати інтегративні процеси між етнічними групами багатокультурного канадського суспільства, визначити специфіку співіснування різних культур на основі принципів соціальної рівності і організації соціокультурного освітнього середовища, на концептуальних засадах діалогу культур в рамках однієї держави – Канади.

Творче використання прогресивних ідей, надбань педагогів-українознавців Канади у сучасній освітній практиці України має ґрунтуватись на *дидактичних принципах*. На основі аналізу праць М. Вовк [3], С. Гончаренка [5], Т. Усатенко [8] визначимо основні з них:

1. *Принцип історизму* висвітлює дбайливе збереження канадськими освітянами історично сформованих засад українознавчої освіти, зокрема канадської культурно-освітньої спадщини, проте вони творчо використовують світову українознавчу теорію і практику (XXIII

конгрес Комітету українців Канади 2010 р. проходив під гаслом «Шануючи минуле – надихаємо майбутнє»).

2. *Принцип культуровідповідності* реалізується у контексті структурування змісту українознавчих дисциплін на основі культурних цінностей, досвіду вивчення культурної спадщини в освітніх закладах діаспори, зокрема на основі реалізації українсько-англійської двомовної програми у школах Канади, творчого використання електронних ресурсів з проблем українознавчої освіти, культурної ідентичності в полікультурному суспільстві.

3. *Принцип науковості* демонструє якісну характеристику процесу підготовки майбутніх учителів українознавчих дисциплін в університетах Канади, оскільки їх освіта базується на поєднанні теорії і практики українознавчої освіти, характерної для неї міждисциплінарності та інтеграції через наукове обґрунтоване структурування її змісту, використання відповідних методів і форм опанування дисциплін українознавчого спрямування.

4. *Принцип спрямованості навчання на розв'язання у взаємозв'язку завдань навчання, виховання і загального розвитку.* У полікультурному середовищі Канади українознавча освіта є однією із складових етнічної диференціації канадської освіти. Відповідно врахування цього принципу в процесі екстраполяції цінних ідей канадських українознавців дозволяє визначити пріоритетність розвитку культурної ідентичності та полікультурних світоглядних цінностей у контексті навчання і виховання канадського громадянина, наділеного національною ідентичністю і водночас сформованою позицією щодо ідентифікації себе як повноцінного члена канадського мультикультурного соціуму.

5. *Принцип зв'язку з життям* реалізується у процесі ознайомлення з досвідом законодавчого врегулювання політики багатокультурності у провінціях Канади, використання засобів масової інформації в українознавчій освіті країни та наповнення освітніх програм практичними, важливими для повсякденного життя темами, тематичними іграми, тренінгами, як на рівні шкільництва, так і на рівні підготовки вчителів в університетах, українознавчих осередках.

6. *Принцип систематичності і послідовності* реалізується у змісті програм і підручників, які укладаються спільно вченими-українознавцями і учителями-практиками з урахуваннями їх послідовного і систематичного використання на різних етапах українознавчої освіти, починаючи з дитячого садка, у неперервності педагогічної освіти учителів при викладанні дисциплін українознавчого спрямування, використання різних форм і методів навчання української мови, культури та інших українознавчих дисциплін у «рідних» і двомовних школах, а потім в університетах.

7. Принцип створення необхідних умов для навчання здійснюється в канадському соціокультурному середовищі усіх навчальних закладів завдяки спільним зусиллям федерального уряду, провінційних урядів, шкільних рад, батьківських комітетів і вчителів, щодо українознавчої освіти зокрема – завдяки українській спільноті з її різноманітними організаціями, інституціями і філантропії.

Означені методологічні підходи і дидактичні принципи покладені в основу розроблення науково-методичних рекомендацій для студентів педагогічних і філологічних факультетів закладів вищої освіти «Персонологія українознавчої освіти Канади (остання чверть XX – початок XXI ст.)». Метою методичних рекомендацій є розкриття у персонологічному вимірі специфіки розвитку українознавчої освіти Канади упродовж останньої чверті XX – на початку XXI ст., аналіз теоретичних і практичних досягнень педагогів-українознавців цього періоду історії, творче використання яких слугує вагомим підґрунтям оновлення змісту, методів і форм професійної підготовки майбутніх українознавців, філологів (моно- та білігвістів), фольклористів у контексті якісного реформування педагогічної освіти.

Методичні рекомендації допоможуть студентам педагогічних і філологічних спеціальностей оволодіти знаннями щодо становлення та розвитку педагогічної майстерності викладачів та педагогів-українознавців Канади останній чверті XX – на початку XXI ст. Матеріали рекомендацій можуть використовуватися у процесі вивчення дисциплін: «Методика викладання української мови», «Методика викладання другої мови», «Історія українського зарубіжжя», «Історія педагогіки» та ін., активізації їхньої науково-дослідницької роботи, організації педагогічної практики.

Тематично матеріал рекомендацій розподілено на три розділи: «Канадські українознавці третьої (1948 р. – 80-ті роки XX ст.) і четвертої (кінець 80-х років XX ст. – 2013 р.) хвиль імміграції», «Канадські українознавчі спадкоємці перших хвиль імміграції» та «Канадські українські фольклористи». У першому розділі розкривається персонологія українознавчої освіти останньої чверті XX – початку XXI ст. у вимірах діяльності вчених, освітян, які обґрунтували теоретичні і практичні засади українознавчої освіти в Канаді, сприяли становленню мультикультурності у цій країні, заклали професійні основи теорії і практики, культурно-гуманістичної парадигми розвитку українознавчої освіти в Канаді, зокрема науково-дослідні інституції та університетські осередки: Митрополита Іларіона, Я. Рудницького, Яра Славутича, І. Боднарчука, А. Горохович, О. Копач, Л. Бризгун-Шанти, Ю. Войчишин, М. Марунчака та ін.

Зміст другого розділу включає аналіз науково-дослідницького та практичного досвіду педагогічної діяльності канадських українознавців – спадкоємців перших хвиль імміграції, таких освітян як Б. Білаш, М. Лупул,

О. Білаш, Д. Струк та ін. У третьому розділі розглянуто такий канадсько-український феномен, як фольклористика, представлений надбаннями таких педагогів, учених, як: Р. Климаш, Н. Кононенко, Б. Медведський, А. Нагачевський, А. Горняткевич та ін.

Рекомендована тематика для наукових робіт розроблена з метою активізації дослідницької роботи майбутніх учителів-філологів і розвитку дослідницьких умінь учителів-практиків, студіювання джерел – праць педагогів-українознавців, біобібліографічних досліджень вітчизняних і канадських українознавців. За проблематикою матеріалу теми спрямовані на: розвиток пошуково-дослідницьких умінь і навичок роботи з електронними джерелами, пошуковими сайтами, словниками; аналіз ідей та внеску видатних громадських діячів, педагогів-українознавців у розбудову канадського суспільства на етапі становлення і розвитку його як мультикультурної держави; аналіз прогресивних ідей педагогів стосовно розвитку українознавчого шкільництва Канади; висвітлення ролі міждисциплінарних досліджень канадських українознавців у розвитку українознавчої освіти в Канаді; уміння проводити пошук та систематизацію даних стосовно навчально-методичного забезпечення двомовних і «рідних» шкіл і професійної підготовки вчителів українознавчих дисциплін у Канаді на відповідних вітчизняних і канадських сайтах; компаративістський аналіз діяльності культурно-освітніх організацій та інституцій Канади у розбудові українознавчої освіти на усіх рівнях; узагальнення досліджень україносько-канадського освітнього та наукового досвіду; аналіз наукових студій канадських українських педагогів-фольклористів та їх впровадження в освітній процес тощо.

Представлені індивідуальні творчі завдання, розроблені з метою розвитку дослідницьких і світоглядно-ціннісних компетенцій майбутнього вчителя, вимагають від студента ґрунтовної аналітичної роботи на основі партнерства з викладачем-наставником. Запропоновано тематику індивідуальних творчих завдань з метою підготовки доповіді на студентських конференціях міждисциплінарного спрямування («Українська мова як природний інструмент збереження і розвитку україносько-канадської культури», «Канадські українознавці ХХ ст. у становленні і розвитку канадської полікультурності», «Соціально-культурна дійсність канадського полікультурного суспільства в українознавчому контексті» тощо).

З метою поглиблення знань з англійської мови та розвитку медіакультури майбутнього вчителя-філолога можна запропонувати студіювання праць українських учених шляхом використання електронних навчально-методичних ресурсів (Р. Климаша, О. Білаш, А. Недашківської, А. Нагачевського та ін.). Відповідно можна підготувати реферативні повідомлення у межах семінарських занять з методики української мови, лінгвістики: «Р. Климаш і новітні інформаційно-комунікативні технології»,

«Онлайн-підручник «Ділова українська мова» (Business Ukrainian) А. Недашківської і сучасні освітні реалії України» тощо.

Для підготовки індивідуальних або групових презентацій майбутніх учителів у межах вивчення українознавчих дисциплін рекомендовані такі теми, як: «Особливості фестивалів української культури у різних провінціях Канади», «Канадські дослідники кобзарського мистецтва початку ХХІ ст.», «Особливості сучасної української фольклористики в Канаді» «Порівняльний аналіз розвитку сучасної фольклористики в Канаді і в Україні в освітньому контексті» тощо.

Запропонована тематика проектних дослідницьких робіт передбачає не тільки знання інформаційно-комунікаційних технологій, а й уміння працювати з міжнародними та зарубіжними базами даних, аналізувати і синтезувати зібрану інформацію. З-поміж запропонованих тем – «Напрями і перспективи розвитку українознавчої освіти в сучасній Канаді», «Літературна та видавнича діяльність Яра Славутича і незалежна Україна», «Літературна діяльність педагогів-українознавців Канади ХХ ст.», «Канадські українознавці і перекладацька діяльність», «Конгрес українців Канади у розбудові українознавчої освіти в Канаді в контексті співпраці з Україною», «Збереження національних традицій в умовах універсалізації культур (на прикладі української діаспори Канади)», «Роль соціокультурних факторів у розвитку сучасних інформаційних ресурсів для українознавчої освіти Канади і України», «Використання освітніх програм мовного заглиблення в Канаді та Україні» та ін.

Таким чином, розроблені питання для наукових робіт, спектр індивідуальних творчих завдань, проектних дослідницьких робіт, тематика групових й індивідуальних презентацій, реферативних повідомлень у межах оновлення змісту українознавчих дисциплін у підготовці вчителя-філолога з проблеми персонології українознавчої освіти в Канаді можуть використовуватися викладачами у процесі проведення семінарських занять, організації наукових гуртків, семінарів, проблемних груп, що сприятиме активізації пізнавальної, дослідницької, самостійної, творчої діяльності майбутніх учителів-філологів, фольклористів.

Одним із результатів вивчення досвіду канадських педагогів українознавців ХХ і ХХІ ст. стало створення поняттєво-персонологічного словника «Українознавча освіта в Україні і Канаді» [4], який цілісно охоплює результати теоретичної наукової діяльності та практики українознавчої освіти у цих країнах, дозволяє підвищити рівень дослідницької культури майбутніх учителів-філологів, українознавців, поглиблювати їх ціннісне ставлення до досягнень українознавчої думки. Для майбутніх учителів-філологів запропоновано глосарій з проблеми розвитку українознавчої освіти в Канаді, у якому розкрито специфіку становлення українознавчих наук, зокрема фольклористики, упродовж ХІХ

– на початку XXI століття, важливі досягнення вітчизняних і канадських освітян в їхній українознавчій діяльності.

Прогностичне обґрунтування творчого використання конструктивних досягнень канадських українознавців у науково-освітньому просторі України доцільно здійснити на таких рівнях.

На законодавчо-нормативному рівні. З-поміж прогресивних ідей варто екстраполювати такі, як: законодавче врегулювання мовної політики (затвердження Закону України «Про мови» у новій редакції з метою подолання суперечностей, пов'язаних з ратифікацією Європейської хартії регіональних мов або мов меншин); законодавче закріплення розвитку багатомовності з наданням пріоритетності українській мові як єдиної державної, водночас розвиток інших мов як «батьківських», «спадщинних»; підтримка продуктивного, прагматичного білінгвізму з метою повноцінного розвитку мов національних меншин в Україні, вияву поваги до них на регіональному рівні та необхідність утвердження української мови у багатонаціональному середовищі як єдиної державної; заснування українознавчих інституцій при університетах, громадах та підтримка функціонування вже наявних товариств, установ, наукових інституцій українознавчого спрямування; державна фінансова підтримка українознавчих (фольклористичних, літературознавчих, лінгвістичних тощо) фундаментальних і прикладних досліджень у системі Національної академії наук України, в університетському середовищі.

На організаційно-педагогічному рівні. Здобутки українознавчої освіти в Канаді можуть екстраполюватися у сучасному вітчизняному освітньому середовищі, зокрема у напрямі розвитку полімовної освіти в Україні (створення освітніх організацій, підтримка полікультурності на рівні університетів, загальноосвітніх закладів тощо); створення ресурсного центру, веб-сайтів, порталів, електронних бібліотек з проблем українознавчих студій, українознавчої освіти; налагодження наукової та навчально-методичної співпраці канадських і українських науковців з метою активізації обміну досвідом (науковими здобутками, практико орієнтованими розробками тощо) у межах організації конференцій, форумів, семінарів, вебінарів; збереження української мови у сім'ях змішаного типу на рівні співпраці родини, релігійних чи громадських організацій, освітніх закладів; організація курсів українознавства для батьків, дорослих при університетах, освітніх закладах регіонів; посилення якості підготовки вчителів-філологів на основі структурування змісту українознавчих дисциплін на міждисциплінарні основи, добору форм і методів, які сприяють інтенсифікації дослідницької, експедиційної, проектної наукової роботи; творче використання методик викладання української мови як іноземної у процесі підготовки фахівців різного профілю в університетах.

На шкільному рівні. Серед вагомих здобутків україномовного шкільництва Канади можливе використання таких ідей у школах України, як: створення умов для двомовного навчання з метою утвердження прагматичного, продуктивного білінгвізму; реалізація двомовної програми «серцевого» (часткового) занурення у початковій школі, підтримка повного мовного «занурення» у середній і старшій школі; заснування суботніх і вечірніх українознавчих курсів при освітніх закладах, релігійних і громадських організаціях; надання повноважень шкільним радам щодо посилення українознавчої складової у змісті навчання, у позашкільній роботі; осучаснення виховних заходів, присвячених традиційним календарно-обрядовим святкам; створення мистецько-традиційного освітнього середовища на основі естетизації відповідно до художнього втілення міфосимволіки українців, інших етнічних груп тощо.

У творчому використанні конструктивних досягнень канадських українознавців у науково-освітньому просторі України актуальними виступають патріотичне, громадянське виховання як стрижневі, основоположні, що відповідають як нагальним вимогам і викликам сучасності, так і закладають підвалини для формування свідомості нинішніх і прийдешніх поколінь, які розглядатимуть державу як запоруку власного особистісного розвитку, що спирається на ідеї гуманізму, соціального добробуту, демократії, свободи, толерантності, відповідальності, здорового способу життя, готовності до змін.

Досвід українознавчої освіти в Канаді потребує концептуального переосмислення на рівні держави та дисемінаційного використання в умовах реформаційних змін. Ретроспектива розвитку українознавчої освіти у шкільництві Канади, зокрема досвід її законодавчо-нормативного забезпечення, може стати показовим в сучасних українських реаліях. Підтримка розвитку українознавчої освіти у регіонах, забезпечення рідномовної і багатомовної освіти в умовах децентралізації з урахуванням специфіки географічного розташування регіону, історії, традицій, етнічної різноманітності, специфіки громадського руху, релігійного життя тощо; розвиток неформальної українознавчої освіти дітей і дорослих в умовах активізації внутрішніх міграційних процесів, на території пограниччя тощо; врегулювання взаємодії університетів і наукових інституцій щодо створення ресурсної бази з українознавчих наук є перспективними пріоритетами розвитку українознавчої освіти в Україні на основі канадського досвіду. Прогресивні ідеї українознавчої освіти у шкільництві Канади є конструктивними у напрямі удосконалення змісту, форм і методів вивчення українознавчих дисциплін, організації позашкільних заходів тощо.

Перспективою подальших наукових пошуків може стати узагальнення ідей канадських українознавців щодо організації формальної і неформальної українознавчої освіти у співпраці школи батьків і громади.

Література

1. Білаш О., Бедрій Р. Навчання читання в Канаді: потреби західної діаспори в навчальних ресурсах та роль України. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2009, Вип. 4. С. 212-225.
2. Білаш О., Кобель І. Як змінилася праця українських вчителів під впливом співпраці з канадськими вчителями?. *Українська мова у світі*. Львів, 2012.
3. Вовк М. П. *Фольклористика у класичних університетах України (друга половина XIX – перше десятиліття XXI ст.): теорія і практика: монографія за наук. ред. проф. О. М. Семенов*. Київ: Ін-т обдарованої дитини, 2014. 419 с.
4. Вовк М., Машкова І. *Українознавча освіта в Україні і Канаді: поняттєво-персоналогічний словник*. Київ: Талком, 2018. 105 с.
5. Гончаренко С. У. *Педагогічні закони, закономірності, принципи. Сучасне тлумачення*. Рівне: Волинські обереги, 2012. 192 с.
6. «Нова українська школа». Концептуальні засади реформування середньої школи. Міністерство освіти і науки, 2016. [Електронний ресурс]. – URL: <https://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/koncepcziya.html> (дата звернення 12.05.2018).
7. Пономаревський С. Форми імплементації українсько-канадської співпраці на Чернігівщині: з досвіду роботи. *Україна – Канада: Матеріали 1-го Міжнародного науково-практичного конгресу з канадознавства (21-24 червня 2018, Луцьк, Україна) / Ukraine-Canada: Materials of the First International Scholarly and Practical Congress on Canadian Studies (June 21-24, 2018, Lutsk, Ukraine)*. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. С. 245-248.
8. Усатенко Т. П. *Епістемологія українознавства: педагогічний контекст: [монограф.]*. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. 128 с.

Bibliography

1. Bilash O., Bedrij R. Ukrainian Language Literacy in Canada: Needs of Western Diaspora in Learning Resources and the Role of Ukraine [Electronic resource]. URL: http://lib.sowa.com.ua/metod_recomndacii.html (in Ukrainian)
2. Bilash O., Kobel I. How Did the Work of Ukrainian Teachers Change as a Result of Cooperation with Canadian Teachers? – URL: <http://ena.lp.edu.ua> (in Ukrainian)
3. Vovk M. P. Folklore Studies in Classical Universities of Ukraine (the Second Half of the 19th – the First Decade of the 21st Century): Theory and Practice: monografia za nauk.red.prof. O. M. Semenog. Kyiv: Instytut obdarovanoyi dytyny, 2014. 419 s. (in Ukrainian)
4. Vovk M., Mashkova I. *Ukrainian Studies in Ukraine and Canada: Term and Personology Dictionary*. Kyiv: Talcom, 2018. 105 s. (in Ukrainian)
5. Goncharenko S. U. *Pedagogical Laws, Rules, Principles. Modern Interpretation*. Rivne: Vilynski oberegy, 2012. 192 s. (in Ukrainian)
6. «New Ukrainian School». Conceptual Principles of Reforming Secondary School. Ministerstvo Osvity I Nauky, 2016. [Electronic Resource]. – URL: <https://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/koncepcziya.html> (in Ukrainian)
7. Ponomarevsky S. Forms of Implementing Ukrainian – Canadian Humanitarian Cooperation in Tchernigiv Region: from Work Experience. *Ukraine-Canada:*

Materials of the First International Scholarly and Practical Congress on Canadian Studies (June 21-24, 2018, Lutsk, Ukraine). Lutsk: Veja-Druk, 2018. pp. 245-248. (in Ukrainian)

8. Usatenko T. P. *Epistemology of Ukrainian Studies: Pedagogical Context: [monograph.]*. Kirovograd: Imeks-Ltd, 2014. 128 s. (in Ukrainian)

УДК 378.35.008.6

Горетько Тетяна В'ячеславівна – аспірантка Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України

E-mail: t.goretko@gmail.com

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ІТ-МЕНЕДЖЕРІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ США

Анотація. Розглянуто зміст системного підходу як методу наукового пізнання, висвітлено цілі, принципи, функції та аспекти системного підходу в педагогіці. Деталізовано складові освітнього процесу як системи. Наведено конкретні приклади застосування системного підходу до професійної підготовки майбутніх фахівців у сфері ІТ та ІТ-менеджменту провідними закладами вищої освіти США. Встановлено, що системний підхід є важливою умовою вдосконалення процесу професійної підготовки ІТ-менеджерів на всіх рівнях (бакалаври, магістри, доктори філософії, стажери, подальша кар'єра). Зроблено висновок про доцільність упровадження в українських закладах вищої освіти кращих практик організації професійної підготовки ІТ-менеджерів у США.

Ключові слова: системний підхід; професійна підготовка; менеджмент інформаційних технологій; ІТ-менеджер

Tetiana Goretko – Postgraduate Student, the Institute of Pedagogical and Adult Education at the National Academy of Educational Sciences of Ukraine

E-mail: t.goretko@gmail.com

SYSTEMS APPROACH TO IT MANAGERS' PROFESSIONAL TRAINING OF IN THE USA HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Summary. The problem topicality is highlighted. In the article, the author reviews the notion of the systems approach as a method of scientific research, and outlines the goals and functions of the systems approach in pedagogy. The author also details principles of the systems approach (integrity, hierarchical structure, multiplicity, structuring, systematicity) and the aspects